

Arbeid en Economie in Bijbels perspectief

“Werk in ‘de wereld’ heeft net zozeer een roeping van God nodig als de dienst van een monnik of een priester” aldus Luther en Calvijn. In de Lutherse theologie lag een bijzondere nadruk op de waarde van werk. Reden hiervoor is dat de mensen door werk zien dat God de mensheid voedt, kleedt, steunt, verzorgt en beschermt. Het uitvoeren van werk wordt daarom in de Lutherse traditie gezien als zijnde ‘de vingers van God’. Werk ziet daarmee op een hoger doel, namelijk om de naaste lief te hebben. Werk heeft daarmee niet de insteek om onszelf te bewijzen maar om anderen een dienst te bewijzen. In de gereformeerde traditie is werk daarnaast bedoeld om een cultuur te scheppen waarin God wordt geëerd en mensen kunnen gedijen. Het christelijk geloof geeft specifieke aanwijzingen over de menselijke natuur en over welke dingen het leven van de mensen tot bloei brengen.

Arbeid en economie zijn nauw met elkaar verbonden. Centraal hierbij staat het principe: ‘God liefhebben boven alles en je naaste als jezelf’. Dit kan worden uitgewerkt in vier Bijbelse uitgangspunten: discipelschap, burgerschap, rentmeesterschap en vreemdelingschap.

- Discipelschap: Discipelschap houdt in dat we God liefhebben met heel ons hart, met ons hele verstand en met al onze krachten. Daarmee ligt de diepste zin van ons leven in de navolging van Christus. Hij heeft tijdens Zijn leven op aarde God volmaakt gediend en tegelijk nooit Zichzelf bedoeld, maar Zich volkomen dienstbaar opgesteld ten opzichte van Zijn naaste. Zo heeft Hij ons ook een voorbeeld nagelaten.
- Burgerschap: Vanuit Bijbels perspectief hebben we zelfs de sociale plicht voor onze naaste te zorgen. Waar economische groei ongelijkheid en armoede veroorzaakt, zal christelijk burgerschap een eerlijker verdeling van de welvaart nastreven! Een christen heeft oog voor de ander en weet zich geroepen zijn naaste bij te staan.
- Rentmeesterschap: Rentmeesterschap bepaalt ons erbij dat heel de aarde en alles wat daarop is van God zijn. Een mens is geen absoluut eigenaar van zijn bezittingen. De aardse goederen zijn ons in bruikleen gegeven en over het beheer dienen we rekenschap af te leggen.
- Vreemdelingschap: Vreemdelingschap betekent dat ons hoogste geluk niet ligt in welvaart en bezit, maar in het kennen van God en de rijke toekomst die Hij bereid heeft voor die Hem liefhebben.

Vanuit deze uitgangspunten zijn een aantal basisbeginselen te stellen voor de arbeidsvoorwaardennota 2021. Dit zijn:

- Het gaat er in ons werk om dat we onze gaven ontplooiën tot Zijn eer en tot nut van onze naaste.
- Bij de uitvoering van ons werk is het van belang te letten op de gaven en talenten die we van God ontvangen hebben en de mogelijkheid om via een bepaald beroep een verantwoorde bijdrage te leveren aan de maatschappij.
- Onbetaalde arbeid in zowel het gezin als vrijwilligerswerk naast betaald werk of na pensionering of vervroegde uittreding, is een waardevolle invulling van de christelijke roeping.
- De werkgever moet zijn werknemer rechtvaardig behandelen, billijk belonen en belangstelling hebben voor hem als medemens.
- Van de werknemer wordt ten opzichte van de werkgever ijver en trouw, inzet en toewijding geboden.

- Stakingen en werkweigeringen moeten worden afgewezen. De regel is dat staken alleen mag als doorwerken zonde is. Arbeidsconflicten op alle niveaus dienen in onderling overleg te worden opgelost. Dat geldt ook zoveel mogelijk voor persoonlijke problemen in de arbeidsrelatie. Bemiddeling in de vorm van mediation kan hierbij goede diensten bewijzen.
- Over zondagsarbeid geeft de Bijbel op meerdere plaatsen (o.a. Mattheüs 12:12) aan dat werken van barmhartigheid en van noodzakelijkheid zijn toegestaan. Christus heeft Zelf aanwijzingen gegeven om op de sabbat het goede te doen. Bovenal zijn die werkzaamheden geoorloofd die dienstbaar zijn aan de verkondiging van het Evangelie en de uitbreiding van het Koninkrijk van God. Alle zondagsarbeid die niet aan één van deze criteria voldoet, moet in het licht van de Bijbel afgewezen worden.

Achtergrond economie:

“De werkloosheid van de beroepsbevolking was 3,8 procent in 2018, 3,4 procent in 2019 en stijgt naar verwachting licht naar 3,5 procent in 2020”. Met deze voorspellingen schreef de RMU de arbeidsvoorwaardennota 2020. Hoe anders is dit gelopen met de uitbraak van het coronavirus. Het Cultureel Plan Bureau schetst in de meest milde variant een werkloosheidspercentage van 4,5% voor 2021. In het meest ongunstige scenario is dit percentage 9,5%.¹ Waar de RMU de handelsspanningen op mondiaal niveau zoals de Brexit en de spanningen tussen de VS en China begin 2020 als grootste gevaar zag voor economische teruggang, is dit ingehaald door de praktijk.

De coronacrisis heeft grote gevolgen voor het consumentvertrouwen. “Door de coronacrisis is in april het vertrouwen van consumenten enorm verslechterd. Het consumentenvertrouwen daalt van -2 in maart naar -22 in april. Dat is de grootste daling ooit, maar niet de laagste stand ooit”² aldus het CBS. In datzelfde onderzoek kwam ook naar voren dat verwachting van veel consumenten is dat de werkloosheid in 2020 e.v. toe zal nemen.

Halfjaarlijks World Economic Outlook

Het Internationaal Monetair Fonds (IMF) stelde in juli 2019 dat de wereldwijde groei van de economie in 2019 3,2 procent en in 2020 3,5 procent zal bedragen. Ook hier heeft het coronavirus de ramingen op grote schaal beïnvloed. Mondiaal krimpt de economie, volgens de voorspelling van het IMF dit jaar met gemiddeld 3 procent, veel slechtere cijfers dan tijdens de financiële crisis in 2008/2009. De grote economieën krimpen met 6,1 procent. De open en daardoor kwetsbare Nederlandse economie krijgt het zwaar te verduren en krimpt met 7,5 procent.

Begrotingstekort 2021

Gezien de gitzwarte voorspellingen voor 2021 zullen de Tweede Kamerverkiezingen in een compleet ander daglicht komen te staan. Bezuinigingen zijn onontkoombaar, aangezien de begrotingstekorten in 2020 al oplopen naar 68 miljard, waar een plus van 2 miljard was voorspeld.³

Arbeidsmarkt

De werkloosheidscijfers van het CPB zoals die hierboven zijn genoemd laten een tegengesteld beeld zien voor wat betreft krapte op de arbeidsmarkt. Waar bijvoorbeeld de horeca grote tekorten aan personeel had, is de vraag naar personeel na de lock-down van april 2020 tot een dieptepunt gezakt. In andere sectoren zoals de zorg en het onderwijs blijft de krapte op de arbeidsmarkt voorlopig

¹ <https://www.cpb.nl/scenarios-coronacrisis>

² <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2020/17/grootste-daling-consumentenvertrouwen-ooit>

³ <https://www.nu.nl/economie/6060730/kabinet-begrotingstekort-dit-jaar-68-miljard-euro.html>

bestaan. Wel is hier een kanteling te zien qua baan zekerheid en studiekeuze in bijvoorbeeld het onderwijs.⁴

Mensen met een bijstandsuitkering en gedeeltelijk arbeidsongeschikten vinden echter vaak moeilijk werk. Ondanks het quorum wat de overheid en het bedrijfsleven zichzelf heeft opgelegd met het sociaal akkoord van 2013 om in totaal 125.000 mensen met een arbeidsbeperking aan een baan te helpen, is de vrees van de RMU dat deze werkenden straks als eerste buiten de boot vallen. De RMU roept daarom op om in het licht van sociale duurzaamheid als rentmeester oog te hebben en te houden voor hen voor wie het hebben van een baan al geen vanzelfsprekendheid was. Zeker nu het vooruitzicht daarop verder lijkt dan ooit. Zij lopen het gevaar als eersten buiten de boot te vallen in deze crisis en daarna. Laten overheid, werkgevers en werknemers de handen ineenslaan om dat niet te laten gebeuren. Dat is een hoge roeping!

Visie RMU

Algemeen: sociale duurzaamheid

Het arbeidsmarktbeleid moet gericht zijn op de keuze voor echt méér duurzame arbeidsrelaties, dus op sociale duurzaamheid. Dat omvat een aantal zaken. Het betekent een evenwichtig en zorgvuldig ontslagrecht en herwaardering van arbeid. Verder betekent het een regulerend optreden tegen doorgesloten flexibilisering en het belonen van werkgevers die kiezen voor het aangaan van duurzame arbeidsrelaties. Vervolgens dient scholing nadrukkelijk te worden gestimuleerd en gefaciliteerd als een alternatieve en duurzame flexibilisering van de arbeidsmarkt. En tot slot vraagt het om een voortvarende aanpak van het zelfstandigenvraagstuk: optreden tegen schijnzelfstandigheid en het vormgeven van solidariteit middels een arbeidsongeschiktheidsverzekering en pensioenopbouw voor zzp'ers.

Sociale duurzaamheid is dat niet alleen goed is voor werkenden, maar ook voor werkgevers en de samenleving als geheel.

Arbeidsmarkt in balans

Er zitten goede kanten aan de WAB. Het verhogen van de WW-premie voor flexibele contracten schijnt goed aan te slaan. Maar de WAB in combinatie met de Wet Werk en Zekerheid van 2015 laat ook een trend zien van een neergaande lijn van ontslagbescherming. De ontslagvergoedingen werden "afgetopt" en daarboven werd een ruimere, cumulatieve ontslaggrond ingevoerd, waardoor de inhoudelijke ontslagtoets soepeler werd. De vraag is of er niet effectiever knoppen zijn waaraan gedraaid moet worden om het aantal flexcontracten te verminderen:

- Zo wordt het vaste contract voor een werkgever aantrekkelijker door de financiële en administratieve druk rondom de lange loondoorbetalingsplicht bij ziekte te verminderen. Beperking van deze verplichting, aangevuld door een goede collectieve voorziening, zou een goede stap zijn.
- De suggestie om het mogelijk te maken binnen de arbeidsovereenkomst meer flexibiliteit in te bouwen is waardevol om verder uit te werken. Als deze uitwerking bijdraagt aan het toenemen van het aantal vaste contracten, wordt daarmee de sociale duurzaamheid in de arbeidsmarkt bevorderd.

⁴ <https://www.parool.nl/nederland/aantal-aanmeldingen-voor-de-pabo-toegenomen~b2a25138/>

- Het voorgaande moet samen gaan met het aantrekkelijker maken van werkgeverschap. Daarbij is de termijn van doorbetalen bij ziekte een variabele die zijn gelijke in het buitenland niet kent.

Sociale voorzieningen voor alle werkenden

De afgelopen 25 jaar zijn steeds meer collectieve verantwoordelijkheden en sociale zekerheden gestopt in de arbeidsovereenkomst. Een arbeidsovereenkomst opent de deur naar loondoorbetaling bij ziekte, veiligheidsregels, uitkeringen en pensioen. Andere werkenden blijven daarvan verstoken, maar dragen ook niet bij. Beide is ongewenst.

Het beschermingsniveau moet worden losgekoppeld van de contractvorm. Het zou voor de persoonlijke veiligheid of voor de gevolgen van werkloosheid niets mogen uitmaken of iemand als werknemer of als ingehuurde zzp'er op een bouwplaats werkt. Om die reden zouden alle werkenden een basale bescherming tegen inkomensverlies bij arbeidsongeschiktheid moeten krijgen, losgekoppeld van de contractsvorm. Fundamentele gelijke arbeidsrechtelijke, fiscale en sociale voorwaarden voor alle werkenden, met de mogelijkheid van aanvullende verzekeringen per type contract.

Economie en arbeidsmarkt in Bijbels perspectief

De RMU vindt de constatering voor zowel de economie als ook de daaraan verbonden gevolgen voor de arbeidsmarkt uiterst zorgelijk. Met dat oogpunt zetten wij dit onderwerp daarom ook in Bijbels perspectief.

Overvloed en onbehagen zijn kenmerkend voor de Nederlandse economie. Dit heeft een diepere oorzaak. De cultuur van consumentisme en hedonisme heeft de moderne mens op een punt gebracht dat hij zijn ongeduld niet meer kan bedwingen. De kreet 'I want it all, I want it now' verwoordt het moderne levensgevoel tot in haar diepste kern.

Tegenover het moderne individualisme laat de Bijbel zien dat God ieder mens geschapen heeft in relaties. Overmatige rijkdom heeft als gevaar dat het verleidt tot een levenswijze die voorbijgaat aan het geluk van het leven in afhankelijkheid van God en in gemeenschap met de medemens, welke afhankelijkheid en gemeenschap de belangrijkste verbindingen zijn waarin een mens staat. 'God liefhebben boven alles en de naaste als jezelf' betekent dat je eerbied hebt voor Hem, respect toont voor je naasten en zorg draagt voor de schepping.